

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.2.17>

УДК 342:7. 122 (4)

О. В. Воробйов,

аспірант кафедри публічної політики, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8268-7269>

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

O. Vorobiov,

Postgraduate student of the Department of Public Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

CURRENT ASPECTS OF DIGITALIZATION OF EXECUTIVE PROCEEDINGS IN UKRAINE

У статті проаналізовані сучасні аспекти цифровізації системи виконавчого провадження. З'ясовано, що технологічний розвиток виконавчого провадження на сьогоднішній день є природним процесом, без якого досягти реального виконання судових рішень та актів інших уповноважених органів вже проблематично. Одним із ключових завдань цифровізації виконавчого провадження є зниження наднавантажень на

державних виконавців за допомогою впровадження автоматизованої системи, яка забезпечуватиме не лише електронний документообіг, а й внутрішньо- та міжвідомчу взаємодію, зниження рівня корупції. На сьогодні виникла об'єктивна необхідність розробки єдиного сервісу виконавчого провадження, де були об'єднані багато функцій та автоматизованих баз даних, які є у розпорядженні держави. Переведення системи виконавчого провадження у систему надання державних послуг. Проаналізовано Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, яким визначено механізм функціонування автоматизованої системи виконавчого провадження. Разом з тим, зазначена система не вирішує питання цифровізації системи виконавчого провадження. У статті розглянути проект Закону України «Про примусове виконання рішень». Зазначено, що запровадження єдиного електронного сервісу виконавчого провадження сприяє тому, що необхідна інформація надається в автоматичному режимі протягом кількох секунд без потреби особистої взаємодії з уповноваженими службами, органами державної влади. Крім того, учасники виконавчого провадження можуть подавати заяви, клопотання, скарги, звернення у межах виконавчого провадження у електронному вигляді, вести електронний документообіг з юридичними особами, підприємцями та громадянами, відстежувати стадії процесу зняття обмеження виїзду за межі України, взаємодіяти з відомством з різних питань віддалено, у режимі онлайн. Цифровізація виконавчого провадження сприятиме оптимальній реалізації права стягувача на виконання як судового акту, так і та загалом виконавчого провадження. Подібна тенденція має комплексний характер і є одним із напрямків розвитку механізму примусового виконання в сучасному світі.

The article analyzes modern aspects of the digitalization of the enforcement proceedings system. The author found out that the technological development of executive proceedings today is a natural process, without which it is already problematic to achieve real execution of court decisions and acts of other authorized bodies. One of the key tasks of the digitalization of executive proceedings is to reduce the burden on government officials by implementing an automated system that will ensure not only electronic document flow, but also intra-departmental and inter-departmental interaction, reducing the level of

corruption. Today, there is an objective need to develop a single service of executive proceedings, which combines many functions and automated databases that are at the disposal of the state. Transfer of the system of executive proceedings to the system of providing public services. The article analyzes the Regulation on the Automated System of Executive Proceedings, which defines the functioning mechanism of the automated system of executive proceedings. At the same time, the specified system does not solve the issue of digitalization of the executive proceedings system. The article examines the draft Law of Ukraine "On Enforced Execution of Decisions". The article states that the introduction of a single electronic service of executive proceedings contributes to the fact that the necessary information is provided automatically within a few seconds without the need for personal interaction with authorized services and state authorities. In addition, participants in executive proceedings can submit applications, petitions, complaints, appeals within the framework of executive proceedings in electronic form, conduct electronic document circulation with legal entities, entrepreneurs and citizens, monitor the stages of the process of lifting restrictions on travel outside Ukraine, interact with the department on various issues remotely, online. Digitization of enforcement proceedings will contribute to the optimal implementation of the debt collector's right to the execution of both the judicial act and the enforcement proceedings in general. Such a trend has a complex nature and is one of the directions of the development of the enforcement mechanism in the modern world.

Ключові слова: *виконавче провадження, приватні та державні виконавці, цифровізація, реєстр виконавчого провадження, реформування системи виконавчого провадження.*

Keywords: *executive proceedings, private and state executors, digitalization, register of executive proceedings, reforming the system of executive proceedings.*

Постановка проблеми. Розвиток суспільних відносин на сучасному етапі характеризується істотним впливом на них процесів цифрових трансформацій. Цифрові технології широко застосовуються у багатьох сферах людської життєдіяльності, у тому числі і у взаєминах влади та суспільства, де особлива роль належить системі виконавчого провадження.

Цифровізація виконавчого провадження – важливий елемент реформування системи виконавчого провадження, запровадження та стимулювання діяльності приватних виконавців.

Автоматизація процесів викликає необхідність оволодіння сучасними технологіями у здійсненні процесу виконання рішень, а також призводить до неминучої заміни «людського» фактору машинним, що значною мірою прийнятно для діяльності державних чи приватних виконавців. В умовах сьогодення цілком можливо, що виконавчий процес може відбутися протягом кількох годин після відкриття виконавчого провадження в електронному режимі, і виконавець може здійснити його, навіть не залишаючи свого офісу чи робочого кабінету [1].

Водночас, цифровізація може нести загрози щодо незахищеності даних, кібератак, незаконне втручання у бази даних, «зливання» інформації третім особам.

Тому, на сьогодні актуалізується питання аналізу цифровізації процесів виконавчого провадження, визначення пріоритетів розвитку системи виконавчого провадження з урахуванням глобалізаційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реформування системи виконавчого провадження, професіоналізації системи виконавчого провадження, зміни моделі виконавчого провадження, застосування інформаційно-комунікативних технологій у системі виконавчого провадження, застосування «штучного інтелекту» у виконавчому провадженні, функціонування автоматизованих реєстрів аналізують зокрема: А. Авторгов, Т. Алієв, С. Антонова, Ю. Арзамасцева, О. Бачун, К. Берендаков, Ю. Білоусов, О.Б. Верба-Сидор, О. Гетьманцев, І. Ковбас, О. Кармаза, А. Кожевнікова, П. Крайній, І. Лимарь, М. Мальський, Д. Руденко, Н. Сергієнко, О. Снідевич, М. Треушніков, О. Федоров, С. Фурса, С. Щербак, В. Ярков та ін. Зазначені автори звертають увагу на важливість реформування та трансформації сучасної моделі виконавчого провадження, аналізують інновації у чинного законодавстві щодо виконання рішень суду та

інших органів державної влади, визначають сучасні засади формування автоматизованої системи виконавчого провадження, формування ефективної та результативної системи виконавчого провадження. Водночас, відсутні системні дослідження цифровізації процесів виконавчого провадження.

Мета статті є систематизація наукових підходів до проблеми запровадження цифровізації у процеси виконавчого провадження як основи забезпечення прозорості, відкритості, раціональності та оптимальності процесів захисту прав людини та виконання рішень суду або інших уповноважених органів державної влади.

Виклад матеріалу. Виконавче провадження на сучасному етапі розвитку України виступає запорукою справжньої реалізації принципу законності, втілення у життя механізму захисту прав та інтересів суб'єктів правовідносин.

Виконавче провадження є найважливішим етапом цивільного процесу [2]. Дослідники особливо наголошують, що технологічний розвиток виконавчого провадження на сьогоднішній день є природним процесом, без якого досягти реального виконання судових рішень та актів інших уповноважених органів вже проблематично [2].

Одним із подальших кроків удосконалення виконавчого процесу є «подальша автоматизація виконавчого процесу, оновлення програмного забезпечення Автоматизованої системи виконавчого провадження та розширення електронного інформаційного обміну з базами даних, реєстрами інших органів з метою надання можливості повноцінного доступу виконавцям до інформації про боржника, а також оптимізації процесу та скорочення строків виконавчого провадження» [3].

На думку І. Лимарь, «суттєвим нововведенням стало поглиблення інформаційного забезпечення процесу примусового виконання, а саме – запровадження автоматизованої системи виконавчого провадження, у якій передбачені реєстрація виконавчих документів, документів виконавчого процесу та фіксування виконавчих дій» [4].

Порядок судоустрою має бути таким, щоб громадянин, який потребує захисту свого права, міг швидко і легко отримати цей захист і в той час ж час, щоб суд, до якого громадянин звернувся, мав можливість без зайвих зусиль задовольнити його вимоги. Чим коротше і легший шлях від пред'явлення позову до судового рішення, тим процес досконаліший [5].

Таким чином, чим коротший і швидший шлях від пред'явлення виконавчого документа до відновлення порушеного права стягувача, тим досконаліше виконавче провадження. І це може забезпечити запровадження цифровізації.

Одним із ключових завдань цифровізації виконавчого провадження є зниження наднавантажень на державних виконавців за допомогою впровадження автоматизованої системи, яка забезпечуватиме не лише електронний документообіг, а й внутрішньо- та міжвідомчу взаємодію, зниження рівня корупції.

Крім зниження корупційних ризиків, послідовна цифровізація виконавчого провадження дозволяє успішно вирішувати й інші проблеми, зокрема мінімізувати конфліктні ситуації, що виникають через помилкову ідентифікацію боржників, зменшення негативних стресових ситуацій, зменшення особистого спілкування, якщо можна вирішити питання через засоби інформаційно-комунікативних технологій.

На сьогодні виникла об'єктивна необхідність розробки єдиного сервісу виконавчого провадження, де були об'єднані багато функцій та автоматизованих баз даних, які є у розпорядженні держави. Переведення системи виконавчого провадження у систему надання державних послуг.

Створення єдиного сервісу виконавчого провадження – це новий специфічний вид державних послуг, який сприятиме підвищенню ефективності виконання актів юрисдикційних органів та розширить доступність сервісів для населення.

Потреба в цифровізації виконавчого провадження в сучасних реаліях пов'язується не тільки і не стільки з абстрактною ідеєю переходу до

цифрового публічного управління, електронного врядування, скільки з об'єктивно існуючою нездатністю ефективно адмініструвати виконавчі провадження, які постійно поступають у роботу.

Водночас, не варто забувати про те, що окремі категорії виконавчих документів, наприклад, які містять вимоги немайнового характеру, про стягнення аліментних платежів, з трудових спорів, часто вимагають особистого контакту виконавця із сторонами виконавчого провадження. Одночасно необхідно зазначити, що виконавець при здійсненні виконавчих дій також застосовує заходи класичного виконання, такі як арешт та вилучення майна, що вносить попередження про кримінальну відповідальність, уповноважений на складання адміністративних протоколів, проводить розшукові заходи з виходом за відомими адресами боржника, відповідно даних процесів у виконавчому провадженні неможлива [6].

Більше ефективного виконання актів судових органів можна досягти не тільки через впровадження інформаційних технологій, але та шляхом зниження навантаження на виконавця, а це можна зробити, виключивши з функціоналу діяльності виконання несудових документів, цим максимально забезпечивши ефективне правосуддя [6].

Можливості впровадженого єдиного сервісу виконавчого провадження дозволяють учасникам виконавчого провадження в онлайн-режимі отримувати розширені відомості про хід виконавчого провадження, сповіщення та рішення органів примусового виконання Крім того, такий сервіс надасть можливість, наприклад приватним виконавцям обирати справи, які вони будуть вести, а також визначатися щодо можливості алгоритмів та етапів проведення даного виконавчого провадження.

В межах автоматизованого сервісу слід передбачити створення цифрового профілю приватного (державного) виконавця, проведення онлайн-медіації, доступ приватного (державного) виконавця до державних автоматизованих реєстрів, необхідність захисту персональних даних та низку

інших, що визначають правові рамки дій виконавця, а також передбачити процедури виконання цифрових активів та використання штучного інтелекту.

В Україні Положенням про автоматизовану систему виконавчого провадження визначено механізм функціонування автоматизованої системи виконавчого провадження [7].

Система забезпечує автоматизацію технологічних процесів обробки інформації в органах державної виконавчої служби, у приватного виконавця, а саме:

реєстрацію вхідної та вихідної кореспонденції та етапів її проходження;
об'єктивний та неупереджений розподіл виконавчих документів між державними виконавцями;

реєстрацію виконавчих дій та виготовлення документів виконавчого провадження;

контроль за дотриманням строків вчинення виконавчих дій;

надання сторонам виконавчого провадження інформації про виконавче провадження;

централізоване зберігання документів виконавчого провадження в електронному вигляді;

централізоване зберігання інформації про рахунки органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, відкриті для цілей виконавчого провадження, а також облік та звітність за сумами на цих рахунках;

підготовку та формування статистичних даних, отриманих на підставі внесеної до Системи інформації;

формування звітів про суму стягнутого виконавчого збору для нарахування винагород державним виконавцям;

передачу документів виконавчого провадження до електронного архіву;

формування Єдиного реєстру боржників;

онлайн-сплату заборгованості за виконавчим провадженням [7].

Водночас, як зазначає В. Чепурний, на сьогодні з технічної точки зору замість повноцінного автоматизованого електронного арешту коштів ми

маємо, скоріше, «електронне листування». Система, яка реалізована сьогодні Міністерством юстиції, передбачає лише інформаційну взаємодію в електронному вигляді між банком і виконавцем за допомогою автоматизованої системи виконавчого провадження (АСВП). Це передбачає лише: направлення запиту про наявність рахунків у банках, відкритих боржником, та отримання відповіді про номери рахунків і залишок коштів, а ще надсилання постанови про арешт коштів чи про зняття такого арешту — також в електронному вигляді. На цьому автоматизація закінчується. Рішення про списання блокування коштів приймає відповідальний співробітник банку, а його внутрішня інформаційна система лише інформує про необхідність це зробити [8].

Слід зазначити, що в Україні робились неодноразові спроби внести зміни до чинного законодавство щодо запровадження такого єдиного сервісу. Так, законопроектом № 5560 передбачається формування Реєстрація виконавчих документів. Реєстрація виконавчих документів, документів виконавчого провадження, фіксування виконавчих дій здійснюється в автоматизованій системі виконавчого провадження [9].

Автоматизованою системою виконавчого провадження забезпечується: об'єктивний та неупереджений розподіл виконавчих документів між державними виконавцями; виготовлення документів виконавчого провадження; доступ сторін виконавчого провадження до документів виконавчого провадження; централізоване зберігання документів виконавчого провадження; централізоване зберігання інформації про рахунки органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, відкриті для цілей виконавчого провадження; підготовка статистичних даних; реєстрація вхідної і вихідної кореспонденції та етапів її проходження; ведення електронного архіву; формування Єдиного реєстру боржників; взаємодія органів державної виконавчої служби, приватних виконавців з державними органами, банками та іншими фінансовими установами; взаємодія органів державної виконавчої служби, приватних виконавців з банками щодо

накладення арешту на кошти банку та кошти інших юридичних або фізичних осіб, що знаходяться в банку, зняття з цих коштів арешту; отримання інформації про боржників, їхнє майно, доходи та кошти, у тому числі конфіденційної з державних електронних баз даних і реєстрів; формування відомостей, необхідних для обрахування розмірів винагороди державних виконавців; автоматизація процесу перерахунку коштів з рахунків органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, а також інших процесів діяльності органів державної виконавчої служби, приватних виконавців та здійснення виконавчого провадження [9].

Основні переваги законопроектом № 5560 – обов'язковість для всіх банків, автоматичне списання коштів одночасно з арештом рахунку та виключення людського фактору для уникнення зловживань. Крім того, такий електронний арешт є соціально направленим. На арештованому рахунку боржника – фізичної особи завжди залишатиметься певна незаблокована сума коштів у розмірі, визначеному законодавцем, із розрахунку на один календарний місяць. Ці кошти завжди зможуть бути використані боржником для задоволення своїх основних потреб – купівлі продуктів харчування, ліків тощо [8].

Міжнародний досвід підтверджує ефективність запропонованої системи. Наприклад, у Португалії протягом декількох років після запровадження електронного арешту коштів ефективність виконання рішень судів зросла у 20 разів. У Хорватії електронний арешт коштів боржників запроваджено ще з 1 січня 2011 року. Блокуванням і списанням арештованих коштів боржників в цій країні займається Фінансове агентство (FINA). Всі 32 банки, які на той час існували в країні, передали до FINA 654 667 невиконаних документів про стягнення коштів на загальну суму майже 8,7 млрд євро. Ці невиконані паперові документи були опрацьовані та внесені до електронної системи [8].

Слід зазначити, що у Латвії, Словаччині та Хорватії кошти на банківських рахунках боржників арештовуються та списуються виконавцями

у режимі онлайн - два-три кліки на комп'ютері, а сам процес займає декілька хвилин [10].

Наслідки пандемії COVID-19, воєнній дії, неможливість працювати на певних територіях України, які є тимчасово окупованими або де ведуться активні бойові дії, викликало об'єктивну необхідність запровадження електронного ресурсу, який би об'єднував всі державні автоматизовані бази даних, які стосуються виконання рішень суду та інших органів державної влади, формування електронних кабінетів приватних виконавців з можливістю працювати з будь-якої країни, верифікації всіх баз даних, що стосуються громадян, у тому числі матеріальних ресурсів, електронних декларацій та ін. Крім того, потрібно переглянути підхід щодо формування баз даних приватних виконавців, зокрема, передбачити формування електронних профілів виконавців, де вказувалися б професійні навички, справи, які він виконував протягом кар'єри, перелік справ, які він веде на даний час, його особистісні характеристики, членство у міжнародних та національних об'єднаннях тощо, щоб надати якомога більше інформації для споживачів послуг приватних виконавців. Можливо передати всі функції щодо формування таких баз даних громадським професійним об'єднанням, як це здійснюється в багатьох країнах Європи.

Таким чином, реалізація виконавчого провадження в електронній формі зменшує терміни, які потрібні на підготовку та отримання певної інформації, розсилку документів, надає можливість подання документів через електронні бази даних, що, наприклад, в умовах війни, ведення активних бойових дій, скорочує терміни подання документів та створює безпечне середовище для учасників процесу тощо. Крім того, процес виконавчого провадження в електронній формі здійснюється прозоро та відкрито для всіх учасників процесу, зменшує негативну емоційну складову, формує позитивну ділову атмосферу та сприяє швидкому виконання рішень суду та інших органів державної влади.

Водночас, найважливішим досягненням усієї запланованої діяльності із реалізації з цифрової трансформації виконавчого провадження є значне скорочення термінів різних виконавчих процедур від кількох днів чи годин на кілька хвилин.

Разом з тим, слід звернути увагу на посилення кібербезпеки, формування інформаційної безпеки цього автоматизованого сервісу.

Висновки. Таким чином, запровадження єдиного електронного сервісу виконавчого провадження сприяє тому, що необхідна інформація надається в автоматичному режимі протягом кількох секунд без потреби особистої взаємодії з уповноваженими службами, органами державної влади. Крім того, учасники виконавчого провадження можуть подавати заяви, клопотання, скарги, звернення у межах виконавчого провадження у електронному вигляді, вести електронний документообіг з юридичними особами, підприємцями та громадянами, відстежувати стадії процесу зняття обмеження виїзду за межі України, взаємодіяти з відомством з різних питань віддалено, у режимі онлайн.

Також за допомогою єдиного електронного сервісу виконавчого провадження стане доступне погашення заборгованості до порушення виконавчого провадження.

Цифровізація виконавчого провадження сприятиме оптимальній реалізації права стягувача на виконання як судового акту, так і та загалом виконавчого провадження. Подібна тенденція має комплексний характер і є одним із напрямків розвитку механізму примусового виконання в сучасному світі.

У перспективі подальших розвідок передбачається проаналізувати та систематизувати сучасні тенденції цифровізації системи виконавчого провадження за кордоном з метою імплементації даного досвіду у національну систему виконавчого провадження.

Література

1. Щербак С.В., Кожевнікова А.В. Інформаційні технології та виконавчий процес. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 117–121. DOI: 10.32782/2524-0374/2022-1/27.
2. Валеев Д.Х., Маколкін Н.Н. Прогнозирование динамики судебной защиты в условиях цифровизации. *Вестник гражданского процесса*. 2020. Т. 10, № 3. С. 227–243.
3. Мін'юст: Transition book. Міністерство юстиції України. URL: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/5d7/f77/c88/5d7f77c88c23b147881339.pdf>.
4. Лимарь І.В. Реформа системи виконання судових рішень: передумови та перспективи розвитку. Проблеми законності. 2018. Вип. 143. С. 90-98. DOI: 10.21564/2414-990x.143.143333.
5. Кузнецов Е.Н. Роль информационных технологий в реализации права на исполнение судебных актов в современном исполнительном производстве. *Арбитражный и гражданский процесс*. 2021. № 5. С. 52–56.
6. Лабашова Э.Р. Становление и развитие системы принудительного исполнения. *Вестник гражданского процесса*. 2022. № 2. С. 144-164.
7. Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження: наказ Міністерства юстиції України від 05.08.2016 № 2432/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16#n488>
8. Віталій Чепурний. Яка система виконання судових рішень потрібна для інтеграції України до ЄС? URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/yaka-systema-vykonannya-sudovyh-rishen-potribna-dlya-integratsiyi-ukrayiny-do-yes/>
9. Проект Закону України «Про примусове виконання рішень». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/II05440A?an=2>
10. Щербак С.В., Кожевнікова А.В. Діджиталізація виконавчого процесу. *Захист прав людини у цивільному судочинстві: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.) / за заг. ред. д.ю.н., професора Н.Ю. Голубевої* ; уклад.: І.С. Апалькова, О.В. Сатановська. Одеса : «Фенікс», 2021. 122 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/16015>.

References

1. Shcherbak, S.V. and Kozhevnikova, A.V. (2022). «Information technologies and executive process», *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, vol. 1, pp. 117–121.
2. Valeev, D.Kh. and Makolkyn, N.N. (2020), «Forecasting the dynamics of judicial protection in the context of digitalization», *Vestnyk hrazhdanskoho protsessa*, vol. 10, no. 3, pp. 227–243.
3. Ministry of Justice of Ukraine (2019), “Transition book”, available at: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/5d7/f77/c88/5d7f77c88c23b147881339.pdf> (Accessed 30 Jan. 2023).
4. Lyamar, I.V. (2018), «Reform of the system of execution of court decisions: prerequisites and prospects for development», *Problemy zakonnosti*, Vyp. 143, pp. 90-98.
5. Kuznetsov, E.N. (2021), «The role of information technology in the implementation of the right to execute judicial acts in modern enforcement proceedings», *Arbytrazhnyi y hrazhdanskyi protsess*, vol. 5, pp. 52–56.
6. Labashova, E.R. (2022), «Formation and development of the enforcement system», *Vestnyk hrazhdanskoho protsessa*, vol. 2, pp. 144-164.
7. Ministry of Justice of Ukraine (2016), Order "On Approval of the Regulations on the Automated System of Victimization", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16#n488> (Accessed 26 Jan. 2023).
8. Chepurnyi, V. (2022), “What kind of system of judicial decisions is needed for the integration of Ukraine to the EU?”, available at: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/yaka-systema-vykonannya-sudovyh-rishen-potribna-dlya-integratsiyi-ukrayiny-do-yes/> (Accessed 26 Jan. 2023).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), Draft Law of Ukraine "About primus vikonannya decision", available at: <https://ips.ligazakon.net/document/JI05440A?an=2> (Accessed 30 Jan. 2023).
10. Shcherbak, S.V. and Kozhevnikova, A.V. (2021), «Digitalization of the victorious process», *Zakhyst prav liudyny u tsyvilnomu sudochynstvi: Vseukrainska naukovo-praktychna internet-konferentsiya im. Yu.S. Chervonoho* [Defender of human rights in civil judiciary: All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference named after M. Yu.S. Chervonogo], Feniks, Odesa, Ukraine, available at: <https://hdl.handle.net/11300/16015> (Accessed 30 Jan. 2023).

Стаття надійшла до редакції 10.02.2023 р.